

EEN FOTO VAN MIJN OPA

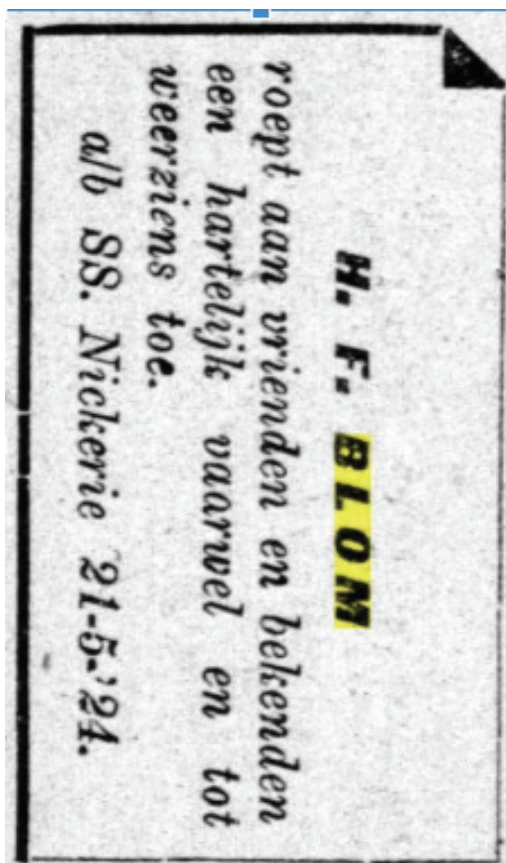
TEKST CARL HAARNACK

Henry Filiciene (Hein) Blom gefotografeerd door Conrad Bruijning 1957

Het moet ergens aan het eind van de jaren zestig zijn geweest toen ik als klein jongetje, aan de hand van mijn moeder, voor het eerst het Tropenmuseum in Amsterdam bezocht. Van alles wat er daar te zien was, is mij niets bijgebleven. Behalve dan dat ene. Dat ene portret, die ene foto. Ergens tussen de eerste en tweede verdieping hing, langs de trap aan de wand, met een lambrisering van donker hout, een foto van mijn opa. Ik had toen, als zevenjarige, geen herinneringen aan mijn opa. Toen ik drie jaar oud was vertrokken we uit Suriname en gingen we op zoek naar een beter bestaan in Nederland. Deze foto was voor mij de bevestiging van het bestaan van deze opa - de vader van mijn moeder Rubia en vormde het begin van een bijzondere band. Op de foto keek hij stoer in de camera. Gekleed in een militair uniform met een witte helm op het hoofd. De letters MP op de helm staan voor Militaire Politie. Zijn naam is Henri Filiciene Blom, roepnaam Hein. De foto was gemaakt door C.F.A. Bruijning voor het boek Suriname - Geboorte van een nieuw volk (1957). Dit jaar is het exact zestig jaar geleden dat het boek verscheen. C.F.A. Bruijning maakte de prachtige zwart-wit foto's en Lou Lichtveld (die onder het pseudoniem Albert Helman o.a. tientallen romans schreef) verzorgde de tekst. Toen ik vijftien jaar oud was begon er een levendige correspondentie met mijn opa. Misschien was het vanwege 'Srefidensi' in 1975 (de onafhankelijkheid van Suriname) dat mijn Surinaamse wortels weer bloot werden gelegd. Ook mijn oma, Wies Blom-Abercrombie (1908-2003), droeg daar aan bij door mij de Encyclopedie van Suriname (1977) cadeau te doen. Dit geschenk vormde het begin van een verzameling boeken die ik later de Buku Bibliotheca Surinamica-collectie zou gaan noemen. Suriname was voor iemand die opgroeide in het Amsterdam-West van de jaren zeventig en voetbalde bij clubs als Goldstar, SDW en Blauw-Wit, waar vooral jongens uit de Jordaan en de Spaarndammerbuurt speelden, heel ver weg. Juist toen die nieuwsgierigheid naar Suriname begon te broeien, herinnerde ik mij het bestaan van mijn opa. Wie kon mij beter vertellen over het land, waar mijn voorouders al sinds het eind van de 18 e eeuw geworteld waren, dan hij? Mijn eerste brief werd snel beantwoord. Zijn brief bevatte sierlijke letters en onberispelijk taalgebruik. Ik had natuurlijk honderden vragen over de familiegeschiedenis en over het wel en wee in Suriname. Maar misschien ging het mijn opa vooral om van mij te horen hoe het leven er in Nederland toe ging. Wat volgde was een correspondentie die jaren zou voortduren. Blauwe luchtpostenvelopen, voorzien van kleurige postzegels van vogels of vlinders, ploften met grote regelmaat op de deurmat. Ook als ik het zelf wel eens liet afweten brieven direct te beantwoorden.

1. Suriname - Geboorte van een nieuw volk. C.F.A. Bruijning, fotografie/Lou Lichtveld, tekst. Amsterdam: Amsterdamsche Boek- en Courant Mij, 1957. 264 pp. De ondertitel, Geboorte van een nieuw volk, is wellicht een verwijzing naar het feit dat Suriname in 1954, door de vorming van het Statuut, de status kreeg van Koninkrijksdeel. Daarvoor was Suriname vooral een kolonie van Nederland.

'H.F. Blom roept aan vrienden en bekenden een hartelijk vaarwel en tot weerzien toe.' a/b SS Nickerie

SURINAME

Hein Blom werd op 31 juli 1905 geboren in de Prinsessestraat in Paramaribo. Zijn vader was Frans Rudolph Ernest Blom (Coronie 1881 – Curaçao 1938). In de geboorteakte van Hein uit 1905 wordt 'koopmansklerk' als beroep aangegeven. Maar bij de volkstelling van 1921 wordt als professie vermeld: ziekenoppasser op plantage Rust & Werk. Frans Blom gaf patiënten injecties, verbond wonden en gaf medische adviezen. Hij werd daarom door de bevolking aangesproken als 'datra' (dokter). Deze functie als plantage-arts mag niet onderschat worden want de medische zorg was toen zeer basaal. Een aantal keer per jaar kwam er een arts uit de stad naar de plantages om mensen te behandelen. Voor de rest was de bevolking afhankelijk van de zorg verleend door mensen zoals de vader van Hein Blom. De broer van Hein, André, ging later - geïnspireerd door zijn vader - medicijnen studeren en werd een vooraanstaand psychiater.

Heins moeder was Maria Paulina Adriana (Paulina) Lo-A-Jong, dochter van een Chinese vader en een Creoolse moeder. Zij woonden aan de Keizerstraat in Paramaribo. De economische omstandigheden in Suriname in die jaren waren moeilijk. In de familie wordt vaak het verhaal verteld over het gebrek aan geld en de overvloed aan moederliefde. Vader Frans ging regelmatig jagen in het Commewijnegebied. Het geschoten wild werd dan in een kist gedaan en naar Paramaribo gestuurd. Moeder Paulina stuurde dan de jonge Hein met een kwartje naar de Waterkant (de haven van Paramaribo) om 'een Javaan' te zoeken die de kist voor haar naar de Prinsessestraat kon brengen. Vooral Javaanse voormalige contractarbeiders boden zich in de haven aan als sjouwer of arbeider. In plaats echter van iemand in te huren, nam de jonge Hein de zware kist op zijn rug en sjouwde deze zelf naar huis. Daar gaf hij de vracht aan zijn moeder en drukte haar het kwartje in de hand met de woorden: "Lieve moeder, hier is het kwartje weer. Dat kun je vast voor iets beters gebruiken".

Hein wilde gaan varen en droomde ervan stuurman te worden. Maar toen hij zich wilde aanmelden, werd hem te verstaan gegeven: "Blom, heb je ooit een zwarte stuurman gezien?" Het is nu moeilijk voor te stellen, maar raciale scheidslijnen en huidskleur speelden in die dagen een dominante rol in Suriname. Op negentienjarige leeftijd vertrok Hein als soldaat naar Curaçao, op zoek naar avontuur en een beter bestaan. Daarmee gaat zijn wens om iets van de wereld te zien in vervulling. Tegelijkertijd stelt het hem in staat geld te sturen naar zijn moeder in Paramaribo.

2. Coronie bestond uit tientallen plantages die vanaf het begin van de 19de eeuw in cultuur werden gebracht. Op oude plantagekaarten vind je de plantages als genummerde staafjes terug. Plantage Sarah werd gevormd door de percelen met de nummers 212 en 213 die in 1801 waren uitgegeven aan de uit Braunschweig afkomstige J.H. Dietzel. Maar het was de Engelsman John Bent die er in 1821 begon met het verbouwen van katoen. De plantage telde toen zo'n driehonderd slaven. In 1857 is Anthony Dessé - de familienaam Essed vormt een omdraaiing van deze naam - eigenaar van de plantage. Na de afschaffing van de slavernij in 1863 werden er op Sarah ook cacao en kokosnoten verbouwd. Vanaf 1908 kwam de plantage in handen van de Evangelische Broedergemeente (EBG) en vormde kokos het hoofdproduct.

De Heer en Mevrouw Blom-Lo-A-Jong
zeggen dank aan allen voor de belangstelling bewezen bij
hun 25-jarige echtvereniging. In het bijzonder aan Zijne
Excellentie, Gouverneur Baron van Heemstra en
den Heer en Mevrouw Brunings—van Lierop.

In De Surinamer van 22 mei 1924 vinden we een advertentie:
'H.F. Blom roept aan vrienden en bekenden een hartelijk
vaarwel en tot weerzien toe.' a/b SS Nickerie

Dat geld helpt om de jongere kinderen naar de Hendrikschool
te sturen. Deze school werd in die tijd bezocht door de
kinderen van de - overwegend blanke - elite. Volgens de
familie-overlevering vroeg zijn vader, Frans Blom, dispensatie
aan zodat zijn kinderen daar óók naartoe konden. André,
Arthur, Olga, Dolf, Wim, Thérèse en Pauline namen later
vooraanstaande posities in, onder meer als advocaat, notaris
en psychiater.

De voorouders van Hein Blom waren slaven. De oudst
bekende voorvader van hem was de slaaf Coffie. Deze werd
in 1817 geboren op plantage Sarah, in Coronie. Coffie werkte
als veldarbeider op de katoenvelden en kostgronden van de
genoemde plantage. Bij de vrijlating van de slaven in 1863 was
hij 46 jaar oud en kreeg hij een nieuwe naam: Andreas Samuel
Blom. Eerder, in 1840, was hij vader geworden van een zoon
die Robertson werd genoemd. Bij de emancipatie in 1863 kreeg
deze de naam Robertson Timoteus Blom. Zijn broer, Heintje,
werd geboren in 1843.

Hoe snel het emancipatieproces na de slavernij zich voltrekt,
getuigt het feit dat Frans en Maria Paulina Blom-Lo-A-Jong in
1927, bij de viering van hun 25-jarig huwelijk, in een advertentie
iedereen bedanken voor de getoonde belangstelling, in het
bijzonder de Gouverneur.Curaçao

Op 19 december 1934 trouwde Hein met Heloise (Wies)
Harriette Abercrombie (1908-2003). Zij voegt zich bij hem op
Curaçao en ze kregen samen vijf kinderen: Carlos, Rubia,
Hein, Ludwig en Elfriede. Toen Duitsland Nederland in 1940
binnenviel, werden alle Duitsers in de Nederlandse koloniën
geïnterneerd. Op Curaçao en Aruba bevonden zich de grootste
olieraffinaderijen ter wereld, en Suriname was een belangrijke
producent van bauxiet. De angst voor aanvallen van
Duitse zijde was dan ook groot. Hein werd ingezet om Duitse
scheepslui, missionarissen, artsen en diplomaten van hun bed
te lichten en te arresteren. Maar de verhoudingen lagen op de
Antillen en in Suriname anders dan in Nederland.

3. Het emancipatieproces van de gekleurde bevolking van Suriname
voltrok zich in snel tempo. Op 1 juli 1863 verkregen 34.443 slaven in
Suriname hun vrijheid. Onder hen waren 26.825 slaven die aan 232
plantages toebehoorden. Er waren ook 6.086 privé-slaven die eigendom
waren van 986 particuliere eigenaren. Het merendeel van hen woonde
in Paramaribo. Slaven hadden tot de genoemde datum in 1863 alleen
een voornaam. Nu zij zogenaamde vrije burgers werden, kregen zij
ook een familienaam. De slaveneigenaren ontvingen voor elke slaaf
een schadeloosstelling van fl. 300,-. De slaven zelf kwamen er bekaaid
vanaf: zij kregen geen enkele vergoeding en waren verplicht nog tien
jaar op de plantage te blijven werken. Dit zogeheten Staatstoezicht
werd ingesteld om te voorkomen dat zij de plantages massaal zouden
ontvluchten. In een periode van nog geen vijftig jaar heeft zich uit de
slavenbevolking een middenklasse ontwikkeld.

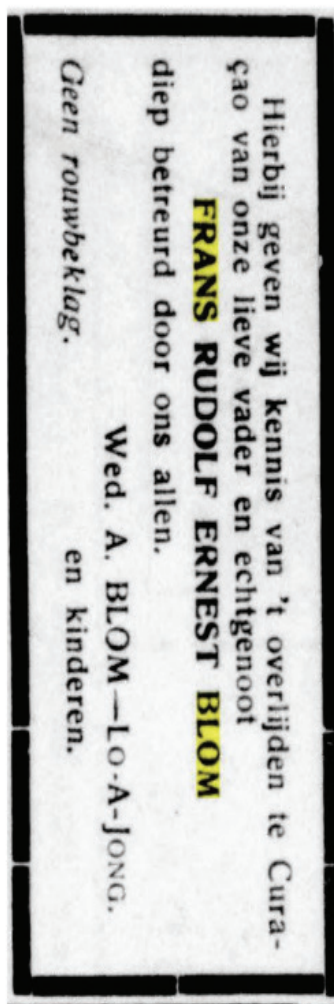
Veel van de inwoners 'van Duitse komaf' waren volledig geïntegreerd in de samenleving. Mede vanwege de eeuwenlange aanwezigheid van Duitse missionarissen van de Evangelische Broedergemeente (die zich sinds 1735 in Suriname bevonden), was er van anti-Duitse sentimenten geen sprake. Onder de Duitsers die Hein vanwege hun 'staatsvijandschap' moest arresteren, waren veel vrienden en bekenden. Heins zoon Ludwig Govert Blom was zelfs vernoemd naar een bevriende Duitse arts die op het eiland werkte. Hein zelf was een actieve en getalenteerde sporter, met voetballen als één van zijn passies. Maar ook op muzikaal gebied was hij actief. Zo speelde hij in de militaire kapel op de kleine tuba. Dat muziekinstrument bleek een belangrijke reden dat Hein niet werd uitgezonden, maar op het eiland mocht blijven: de kapel moest natuurlijk intact blijven! In 1942 ging Wies naar Suriname om te bevallen van dochter Elfriede. Zij besloot, mede vanwege de oorlog, in Suriname te blijven. Hein stopte met het spelen van de tuba en mocht weldra weer terug naar zijn gezin in Suriname.

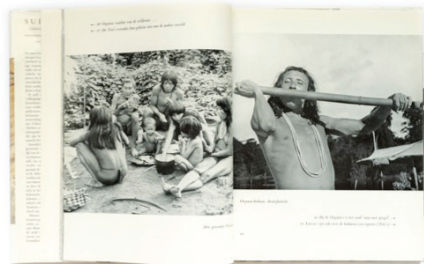
TERUG IN PARAMARIBO

In 1938 was vader Frans overleden toen hij zich op Curaçao bevond. Toen Hein zich op zijn beurt bij zijn gezin voegde, vonden zij woonruimte in de Anniestraat.

Vanwege zijn ervaring bij de Militaire Politie op Curaçao kon Hein ook als MP in Paramaribo aan de slag. Het was in de oorlogsjaren niet vanzelfsprekend dat iemand met een donkere huidskleur werd toegelaten tot de Troepenmacht in Suriname (TRIS). De TRIS was het Nederlandse koloniale leger in Suriname. Het was ontstaan uit het 27ste Bataljon der West-Indische Jagers en Hein was de eerste zwarte man in deze uitgesproken witte eenheid. Hij ontwikkelde zich met zijn forse postuur tot een alom gerespecteerde en, in sommige kringen, gevreesde ordebewaker. Soms, als de politie voor een lastige taak stond, werd al snel geroepen: 'Roep sergeant Blom! Hij kan deze klus klaren.' Op zijn indrukwekkende Harley Davidson-motorfiets reed Hein door de stad. Tijdens internationale schietwedstrijden waarbij door de politie van Brits-Guyana, de Troepenmacht (het Nederlandse koloniale leger in Suriname) en het Korps Gewapende Politie werd gestreden op de onderdelen pistool en karabijn, kwamen Lobman, Loetawan, Felter en Terzol namens het Korps in actie. De Troepenmacht werd vertegenwoordigd door sergeant-majoor Antonius, wachtmeester Maasdam en sergeant Hein Blom.

Van de Anniestraat verhuisde het gezin naar een ruimere en meer comfortabele woning in de Verlengde Keizerstraat. Naar verloop van tijd deed zich een mogelijkheid voor om een klein bouwvallig huisje te betrekken aan het eind van de Schietbaanweg. Het huis had echter geen elektra, geen waterleiding en evenmin noemenswaardige sanitaire voorzieningen. Met behulp van 'kokolampoe' kon er enigszins voor verlichting worden gezorgd (kokolampoe is een blikken petroleum kannetje waar een katoenen pitje voor een wakkerende en vooral walmende lichtbron zorgt). Achter op het erf bevond zich een waterput.

Lou Lichtveld en Conrad Bruijning, **Geboorte van een nieuw volk** (1957)

Het grote voordeel was dat de huur slechts fl. 18,- per jaar bedroeg en er een flink stuk grond – eigendom van de katholieke paters - omheen zat. Op deze wijze kon men wat sparen en konden er dieren gehouden worden. Als snel hield men er koeien, kippen, varkens en eenden. Hein bouwde zelf een badkamer, een w.c. en hij legde de elektra aan. Hein Blom was in iedere vezel van zijn lichaam militair. Dat betekende een liefdevolle, maar strenge opvoeding voor zijn kinderen. Eén van de bijbehorende rituelen was het schoenenpoetsen. Iedere week poetste Hein de schoenen van zijn kinderen tot ze glommen. Een militair die met ongepoetste schoenen rondliep was voor hem ondenkbaar, en dat gold ook voor zijn kinderen.

AMSTERDAM

Hein Blom was zijn hele leven in dienst van het Nederlandse leger. Daar was hij ook toen hij de negentig al was gepasseerd, trots op. Zoals gezegd was hij in alles een militair. Daar hoorde ook trouw aan het koningshuis bij. Toch heeft Hein, zelfs toen al zijn kinderen emigreerden, Suriname nooit willen verlaten. Ondanks zijn levenslange dienst in het Nederlandse koloniale leger kon hij in Nederland moeilijk aarden. Kort na de oorlog ging hij af en toe naar Nederland als er bijvoorbeeld gevangenen moesten worden begeleid, en soms bezocht hij daar zijn kinderen. In zijn brieven klonk altijd de belofte snel weer naar Nederland te zullen komen. Maar bijna even vaak schreef hij over verplichtingen die hem in Suriname hielden. Eerst waren het de vele dieren die zijn zorg behoeften - later waren er zakelijke beslommeringen die maakten dat hij het land niet kon verlaten. Maar eigenlijk hield hij gewoon niet van Nederland. Niet van het klimaat, niet van het de hele dag binnen zitten, en nog minder van het dragen van een sjaal en een dikke jas. Hij maakte daar een paar uitzonderingen op. Zo vierde hij wel bijvoorbeeld zijn tachtigste én negentigste verjaardag in het bijzijn van zijn kinderen en kleinkinderen in Amsterdam. Toen ik in 1985 trouwde hield hij, voor de vuist weg, zonder ook maar een letter op papier te hebben gezet, een mooie tafelrede.

Pas toen hij vanwege ziekte niet langer in staat was in Suriname te blijven, kwam hij naar Nederland, om door mijn moeder te worden verpleegd. Dat was in februari 2000. Aan het eind van dat jaar overleed hij op 95-jarige leeftijd. Hein Blom werd begraven op Zorgvlied in Amsterdam.

Van de dochter van dr. Bruijning, Liesbeth Alleman-Bruijning, kreeg ik een aantal jaar geleden het negatief van de foto van mijn opa. De foto die ooit in het Tropenmuseum hing, bevindt zich nu in de collectie Buku Bibliotheca Surinamica. Van het boek verscheen behalve de Nederlandse uitgave ook een Engelse en een Duitse editie. Ik kan het boek als ik het bij antiquariaten zie, niet laten liggen. Tientallen exemplaren gingen er al door mijn handen. Die werden verspreid onder de familieleden. De foto van de militair in Suriname - Geboorte van een nieuw Volk, én toen in het Tropenmuseum, markeerde voor mij de ontdekking van mijn opa.

4. Vertaald door Albert Vigoleis Thelen.

